

Міністерство освіти і науки України
Маріупольський державний університет

ПОСТАНОВКА ГОЛОСУ

ПРОГРАМА

навчальної дисципліни
підготовки _____ ОКР «Бакалавр» _____
(назва освітнього рівня / освітньо-кваліфікаційного рівня)
спеціальності 061 Журналістика
ОП «ЖУРНАЛІСТИКА ТА СОЦІАЛЬНА КОМУНІКАЦІЯ»
(код та найменування спеціальності (напряму підготовки))
(шифр за освітньою програмою 061)

РОЗРОБЛЕНО ТА ВНЕСЕНО: **МАРІУПОЛЬСЬКИЙ ДЕРЖАВНИЙ УНІВЕРСИТЕТ**

РОЗРОБНИКИ ПРОГРАМИ: проф. Безчотнікова С.В.

Обговорено та рекомендовано до затвердження Вченою радою факультету

“_____” _____ 2024 року, протокол № _____

1. Опис навчальної дисципліни

Найменування показників	Галузь знань, спеціальність, освітній рівень / освітньо-кваліфікаційний рівень	Характеристика навчальної дисципліни	
		денна форма навчання	заочна форма навчання
Кількість кредитів – 3	Галузь знань 061, Журналістика бакалавр (шифр і назва)	Нормативна (за вибором)	
Модулів – 2	Спеціальність(напрямок підготовки): 061 Журналістика 061 Журналістика та соціальна комунікація (код та найменування спеціальності)	Рік підготовки:	
Змістових модулів – 4		1-й	1-й
Індивідуальне науково-дослідне завдання		Семестр	
Загальна кількість годин - 90		1-й	2-й
Тижневих годин для денної форми навчання: аудиторних – самостійної роботи студента -	Освітній рівень: ОР «Бакалавр»	Лекції	
		0	0.
		Практичні, семінарські	
		12 год.	6 год.
		Лабораторні	
		год.	год.
		Самостійна робота	
		60 год.	30 год.
		Індивідуальні завдання:	
		2 год.	
		Вид контролю:	
		залік / залік	

Примітка:

Співвідношення кількості годин аудиторних занять до самостійної і індивідуальної роботи становить 12 / 36 (%):

для денної форми навчання – 12 год.

для заочної форми навчання – 6 год.

ВСТУП

Програма вивчення навчальної дисципліни **Постановка голосу** складена відповідно до освітньої програми підготовки за освітнім рівнем «бакалавр», спеціальності 061 Журналістика, ОП Журналістика та соціальна комунікація.

Предметом вивчення навчальної дисципліни є опанування методик та технік постановки голосу для використання під час роботи на радіо та телебаченні.

Міждисциплінарні зв'язки:

Курс розроблений із урахуванням вимог освітнього стандарту за спеціальністю «Журналістика» і має такі пререквізити в освітньо-професійній програмі «Журналістика та соціальна комунікація», як «Вступ до спеціальності», та постреквізити - «Радіофах», «Телефах».

Програма навчальної дисципліни складається з таких змістових модулів:

Змістовий модуль 1. Історія зародження дикторської професії. Диктор та ведучий на радіо та телебаченні.

Змістовний модуль 2. Правильне дихання-запорука правильного голосоутворення і попередження голосових небезпек.

Змістовий модуль 3. Голос-фаховий інструмент диктора.

Змістовий модуль 4. Дикторський текст, робота з текстом, виразне читання.

1. Мета та завдання навчальної дисципліни

1.1. **Метою** викладання навчальної дисципліни **Постановка голосу** є опанування студентами основ дикторської майстерності, розвиток вокально-артикуляційних навичок та формування технік мовлення, що забезпечують оптимальне використання голосового апарату для досягнення високої якості та виразності професійної діяльності ведучого програми або спеціального заходу.

1.2. **Основними завданнями** вивчення дисципліни **Постановка голосу** є набуття студентами відповідних знань, умінь та навичок володіння технікою мовлення, вміння працювати в студії перед камерою, володіння дихальним і мовленнєвим апаратом, навичками правильного голосоутворення, інтонацією, тембральною образністю. А також набуття загальної культури, логічності й образності мови, творчої уяви та образного мислення, вольового, опорного посилення звуку, емоційного запалу, а також виховання мовленнєвого слуху.

1.3. Згідно з вимогами освітньої програми студенти повинні:

знати:

- історію зародження дикторської професії;
- історію формування професійних навичок роботи диктора та ведучого програм телебачення;
- будову дихального і мовленнєвого апаратів;
- теоретичні знання і навички правильного мовленнєвого дихання;
- поняттєвий апарат пов'язаний із технікою мовлення;
- основи фонетики і орфоепічні норми;
- поняття акцент, вимова, вокальні прикраси;
- поняття інтонація, тембр, діапазон;
- поняття дикція і артикуляція;
- специфіку роботи диктора на радіо і телебаченні;
- принципи голосових технік та їх практичне використання у роботі ведучого.

вміти :

- діяти на майданчику перед глядачем і перед знімальною камерою;
- професійно застосовувати навички роботи над собою;

- володіти тренінгами для **постановки правильного мовленнєвого дихання, для володіння голосом, вправами на розширення його діапазону і тембральної насиченості.**
- застосовувати вправи для постійного вдосконалення артикуляційної і дикційної вправності для дикторів;
- володіти своїм голосом, мімікою і пластикою;
- попереджати голосові небезпеки, характерні для працівників голосових професій;
- володіти тренінгами на **керування силою, швидкістю і висотою голосу;**
- знати і застосовувати тренінги для **вдосконалення дикції і артикуляції;**
- працювати над текстом для дикторської начитки і створювати звукове повідомлення орієнтуючись на власний досвід;

На вивчення навчальної дисципліни відводиться 90 години / 3 кредити ECTS.

2. Інформаційний обсяг навчальної дисципліни

Змістовий модуль 1. Історія зародження дикторської професії.

ТЕМА 1. Історія виникнення дикторської професії (4 год.).

Історичний аспект виникнення професії диктора на вітчизняному телебаченні у XX сторіччі в контексті історичного розвитку українського телебачення. Трансформування професії диктора на телебаченні в роки становлення незалежності держави внаслідок виникнення нових телевізійних жанрів і створення недержавного ТБ.

Змістовний модуль 2. Правильне мовленнєве дихання – запорука правильного голосоутворення і попередження голосових небезпек.

ТЕМА 1. Будова дихальної системи. Дихання і звук. Типи дихання (4 год.). Будова дихальної системи. Носове і діафрагматичне дихання. Опора дихання. Мовленнєве дихання як основа усного мовлення. Фонація. Механізм звичайного, фізіологічного дихання та спеціально організованого в умовах роботи диктора. Фіксований видих. «Парадоксальне» дихання, значення діафрагми, міжреберних м'яз, фонаційний видих. Дихальна гімнастика Л.Стрельникової.

ТЕМА 2. Вплив емоційного стану на дихальну систему (4 год.).

Вплив емоційного стану на дихальну систему. Голос і дихання. Професійні вимоги до диктора. Голосові небезпеки, пов'язані із неправильним мовленнєвим диханням. «Голосова дієта».

Змістовий модуль 3. Голос--фаховий інструмент.

ТЕМА 1. Голос диктора-як тренований фаховий «інструмент» (4 год.).

Голос. Зв'язки, їх будова. Природа звуку. Атака звуку. Голосні та приголосні звуки. Діапазон (півтори октави). Будова голосового апарату. Постава і голосоутворення. «Зажими» плечового поясу і їх позбавлення. Звукоутворення. Мовлення. Укріплення голосового центру.

ТЕМА 2. Техніка мовлення (4 год.).

Підготовка мовного апарату. Техніка правильного дихання у мовленнєвому процесі. Активізація м'язів дихально-голосової опори. Орфоепія. Орфоепічна нормативність. Встановлення голосних і приголосних, правильна їх вимова. Розминка мовного апарату, підготовка до артикульованого мовлення.

ТЕМА 3 Логіка мовлення. Темпоритм (2 год.).

Логіка мовлення Мовний такт. Темпоритм. Швидкість мовлення. Паузи – логічні, граматичні, психологічні, ритмічні. Довжина пауз. Інтонація розділових знаків. Логічний наголос.

Робота із текстом. Дикторський текст, зміст і форма. Дикторські навички в професії радіо і телеведучого. Начитика новин. Графічні позначики у тексті. Інформаційні та аналітичні жанри, специфіка подачі.

Правила начитки тексту програми. Начитка рекламного тексту. Енергетика тексту. Спільне і відмінне.

Тембр. Розвиток тембральних можливостей. Засоби виразності мовлення. Вокальні прикраси. Виразне читання. Тренування польотності і розвиток рухливості голосу. Безперервний звук. Плавне мовлення.

5. Засоби діагностики успішності навчання відповіді на запитання на семінарських заняттях, виступи на семінарських заняттях, залік.

Назви змістових модулів і тем	Кількість годин											
	денна форма						Заочна форма					
	усього	у тому числі					усього	у тому числі				
л		п	лаб	ін д.	с.р.	л		п	ла б.	інд .	с.р.	
1	2	3	4	5	6	7	8	9	10	11	12	13
Модуль 1												
Змістовий модуль 1. Історія зародження акторської професії. Особливості акторської майстерності.												
Тема 1. Вступ	2 год.											2 год.
Тема 2. Історія виникнення акторської та дикторської	4 год.		4 год.						.			

професій												
Разом за змістовим модулем 1	6 год.		4 год.				.					
Змістовий модуль 2. Правильне мовленнєве дихання-запорука правильного голосоутворення попередження голосових небезпек												
Тема 1. Будова дихальної системи. Дихання і звук. Типи дихання	4 год.		2 год.				2 год.					2 год
Тема 2. Вплив емоційного стану на дихальну систему	4 год.		2 год.									
Разом за змістовим модулем 2	4 год.		4 год.				2 год.		2 год.			2 год
Змістовий модуль 3. Голос--фаховий інструмент.												
Тема 1. Голос диктора-як тренований фаховий «інструмент»	2 год.		4 год.		.		2 год.					
Тема 2. Техніка мовлення	2 год.		4 год.						2 год.			
Тема 3. Практичне оволодіння навичками та вміннями	6 год.		6 год.				4 год.					
Разом за змістовим модулем 3	10 год.		10 год.				6 год.					
Змістовий модуль 4 «Дикторський текст, робота з текстом, виразне читання»												
Тема 1. Дикторський текст, зміст і форма	2 год.		2 год.				2 год.					
Тема 2. Засоби виразності мовлення	2 год.		2 год.						2 год.			

Тема 3. Логіка мовлення. Темпоритм	2 год.		2 год.									
Разом за змістовим модулем 4	6 год.		6 год.				2 год.		2 год.			
Усього годин	28		28				6		6			
Модуль 2												
ІНДЗ	2 год.		-	-		-	1 год.		-	-	-	
Усього годин	60						7					

5. Теми семінарських занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Будова дихальної системи. Дихання і звук. Типи дихання Логіка мовлення. Темпоритм	2
2	Голос диктора-як тренований фаховий «інструмент». Характеристики голосу	2
3	Вплив емоційного стану на дихальну систему. Засоби виразності мовлення	2
4	Робота з інформаційними та аналітичними жанрами. Презентація новин	4
5	Робота з художньо-публіцистичними жанрами. Презентація телевізійного нарису	2

6. Теми практичних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
1	Практичне оволодіння навичками та вміннями завдяки зустрічам з професійними теле- та радіоведучими	4 год.
2	Будова дихальної системи. Дихання і звук. Типи дихання	2 год.
3	Голос диктора-як тренований фаховий «інструмент»	2 год.
4	Техніка мовлення	2 год.
5	Дикторський текст, зміст і форма. Подача тексту відповідно до жанру та типу аудиторії.	2 год.

7. Теми лабораторних занять

№ з/п	Назва теми	Кількість годин

8. Самостійна робота

№ з/п	Назва теми	Кількість годин
	Індивідуальна програма постановки голосу	

1	Самомоніторинг та побудова індивідуальної траєкторії вдосконалення характеристик голосу. Тестування системи управління голосом, вдосконалення сили, польовності, рухливості, тембру голосу. Робота з підготовкою тексту до начитки різних типів журналістських текстів (фонетика, стилістика, граматики, адаптація до потреб аудиторії). Виразність мовлення. Начитки з підводкою, начитки з музичним супроводом, діалогічний формат подачі. (запис)	60 год.
---	--	---------

9. Індивідуальні завдання

Підготовка творчого завдання (монолог)

10. Методи навчання

Пояснювально-ілюстративний; метод проблемного викладу; ігрові методи

11. Методи контролю

Усне опитування; тестовий контроль

12. Розподіл балів, які отримують студенти

Приклад для заліку

Поточне тестування та самостійна робота										Сума
Змістовий модуль №1			Змістовний модуль № 2		Змістовий модуль № 3		Змістовний модуль № 4			100
T1	T2	T3	T4	T5	T6	T7	T8	T9	T10	
5	10	15	10	10	10	10	10	10	10	100

T1, T2 ... T9 – теми змістових модулів.

Шкала оцінювання: національна та ECTS

Сума балів за всі види навчальної діяльності	ОцінкаECTS	Оцінка за національною шкалою	
		для екзамену, курсової роботи, практики	для заліку
90 – 100	A	відмінно	зараховано
82-89	B	добре	
74-81	C		
64-73	D	задовільно	
60-63	E		
35-59	FX	незадовільно з можливістю повторного складання	не зараховано з можливістю повторного складання
0-34	F	незадовільно з обов’язковим повторним вивченням дисципліни	не зараховано з обов’язковим повторним вивченням дисципліни

13. Методичне забезпечення

1. Робоча програма

14. Рекомендована література

Базова: Основна література:

1. Гладішева А. О. *Сценічна мова. Дикційна та орфоепічна нормативність: Навчальний посібник*. — Київ: ТОВ «Червона Рута-Турс», 2007. — 268 с.
2. Десятник Г. О., Палєшко С. М. *Майстерність телевізійного ведучого: навчальний посібник*. — Київ: видавництво КиМУ, 2012. — 169 с.
3. Іржи Томан. *Мистецтво говорити*. — Київ: Радянська школа, 1989. — 95 с.
4. Мащенко І. Г. *Українське телебачення: штрихи до портрета*. — Київ, 1995.
5. Ляшенко Б. *Хочу до мікрофона. Професійні поради диктору*. — Київ: Аспект-Прес, 1997. — 136 с.
6. Семенець Н. М. *Мистецтво дикції та мовлення: навчальний посібник*. — Київ: Ліра-К, 2019. — 144 с.
7. Кравченко І. А. *Основи сценічної мови*. — Львів: Літопис, 2020. — 210 с.
8. Василенко О. Ю. *Риторика та сценічна мова*. — Харків: Фоліо, 2021. — 196 с.
9. Назаренко І. В. *Постановка голосу та дихання для публічних виступів*. — Київ: Генеза, 2018. — 162 с.
10. Демиденко В. С. *Майстерність ведучого та диктора: навчально-методичний посібник*. — Чернівці: Книги ХХІ, 2022. — 180 с.

Сучасні видання:

11. Шевчук В. В. *Мовленнєва комунікація в журналістиці*. — Київ: НАН України, 2023. — 150 с.
12. Савченко Л. В. *Майстерність голосу та дихання*. — Київ: Академія, 2022. — 120 с.
13. Бойко І. М. *Фонетика української мови: Практичний курс*. — Львів: Світ, 2021. — 130 с.
14. Станіславська О. О. *Етика та риторика публічного мовлення*. — Харків: Фоліо, 2020. — 150 с.
15. Грінченко І. В. *Основи дикторської майстерності*. — Київ: Ліра-К, 2019. — 172 с.
16. Петренко А. І. *Розвиток голосу: Практичний посібник*. — Полтава: ТОВ «Полтавський літератор», 2021. — 144 с.
17. Ковальчук В. М. *Ораторське мистецтво в медіа*. — Київ: КНУ імені Тараса Шевченка, 2020. — 190 с.
18. Сидоренко Л. Г. *Мовленнєвий етикет у ЗМІ*. — Харків: Основа, 2022. — 130 с.
19. Грищенко Т. П. *Основи фоноскопії та дикції*. — Київ: Знання, 2023. — 148 с.
20. Руденко І. С. *Основи медіариторики*. — Одеса: Астропринт, 2021. — 156 с.

Додаткові джерела:

21. Тарасова В. В. *Дикція та артикуляція у професійному мовленні*. — Київ: Видавництво КНУ, 2018. — 140 с.
22. Мельник В. П. *Психологія мовлення та голосу*. — Львів: Піраміда, 2019. — 160 с.
23. Семенова О. О. *Сучасна риторика для журналістів*. — Київ: Видавництво Ліра-К, 2020. — 200 с.
24. Коваленко Н. М. *Актуальні проблеми сценічної мови*. — Харків: Прапор, 2019. — 170 с.
25. Мороз О. Л. *Мистецтво виступу перед камерою*. — Чернігів: Просвіта, 2022. — 130 с.

26. Яременко О. П. *Голос і професія: теорія і практика*. — Київ: Наукова думка, 2021. — 154 с.
27. Шаповаленко В. І. *Основи риторики та дикції для журналістів*. — Одеса: Чорноморська наука, 2023. — 170 с.
28. Журавель М. А. *Фонетичні основи медіамовлення*. — Харків: Видавництво ХНУ, 2018. — 150 с.
29. Соломко Н. П. *Вокальна техніка для дикторів*. — Львів: МедіаЛайн, 2020. — 180 с.
30. Борисенко А. В. *Риторика для медійників*. — Київ: Альтерпрес, 2019. — 135 с.

Практичні посібники:

31. Кривенко Л. О. *Мовленнєва техніка та дикція: збірник вправ*. — Київ: Логос, 2020. — 110 с.
32. Литвиненко В. С. *Практична риторика для журналістів*. — Київ: Генеза, 2018. — 145 с.
33. Олійник П. А. *Основи ораторського мистецтва*. — Київ: Вид-во КНУКіМ, 2019. — 155 с.
34. Щербак О. М. *Сценічна мова та акторська майстерність*. — Львів: Світ, 2021. — 170 с.
35. Черненко І. В. *Фонетика та дикція для медіаспеціалістів*. — Одеса: Видавництво ОНУ, 2022. — 120 с.
36. Горобець В. П. *Розвиток голосу: від теорії до практики*. — Київ: Ліра-К, 2021. — 128 с.
37. Мартиненко А. І. *Мистецтво риторики: посібник для журналістів*. — Харків: Основа, 2018. — 142 с.
38. Петренко Ю. С. *Постановка голосу та артикуляційна техніка*. — Чернівці: Рута, 2019. — 135 с.
39. Соколова Н. Г. *Фонетика та техніка мовлення*. — Київ: Знання, 2020. — 150 с.
40. Рябенко Т. В. *Основи дикторської техніки та культури мовлення*. — Київ: Видавництво НАН України, 2023. — 160 с.